

Peter Hultgren

Projektifierad forskning

– om följeforskning i ett småskaligt arbetsmarknadsprojekt

Research “projectified” – an ongoing evaluation of a local labour market project

In this paper the researcher’s role within a small-scale project aiming at social change is problematized in the light of the the organizational specificities of the project.

The text is based on experiences from a labour market project, in a small industrial community, where two colleagues and I at the Department of Social Work at Linnaeus University conducted ongoing research in the years 2018–2020. Over this period, we acted as a sounding board for the project management and assisted with analyses of the activities carried out in the project, from the start-up phase, over a consolidated phase to its completion.

In retrospect, the conditions for conducting ongoing research within the framework of a small-scale project raise several questions of which two will be discussed here. Firstly, the researchers role in an often conflicting relationship between operational development and knowledge creation. Secondly, the researchers role in the knowledge accounting of the change work carried out in the project.

It can be argued that the researcher role is at risk of being “projectified”, i.e., the knowledge creation and the reporting of the change work is adapted to the conflicts and tensions between day-to-day practice and the goals of the change work in negotiation with the project’s stakeholders.

Keywords: Ongoing evaluation, Projectification, Research roles, Projectified research.

Peter Hultgren är lektor i socialt arbete vid Linnéuniversitetet

Kontakt: peter.hultgren@lnu.se

Inledning

Jag har fått tio minuter till att presentera resultaten av tre års följeforskning i ett arbetsmarknadsprojekt för förvaltningens politiska ledning och chef. Berättelsen om projektet, som riktade sig till arbetslösa nyanlända i ett mindre industrisamhälle, ska levereras med stöd i en Powerpoint över Zoom och jag väger orden på guldvåg. Med vid mötet är projektledaren. Vi har diskuterat projektets svagheter och styrkor, dess otillfredsställande konkreta resultat och dess "mjuka värden", resultat av mänskliga möten och engagerat arbete. Efter min dragning ställde ingen frågor om nyanlända som fått stöd i livets olika skeenden eller om det lokala engagemang projektet gav upphov till. Frågorna handlade i stället om matchningar som inte blivit till provanställningar och om provanställningar som inte blivit till fasta jobb. Jag bekräftade: nej, resultatmålen nåddes inte, men sköt in – pandemin satte stopp för projektets ansträngningar att matcha arbetslösa nyanlända med den lokala arbetsmarknaden. "Så det var misslyckat då, projektet?" Nämndordförandes fråga var befogad. Resultatet var långt från uppsatta mål, men frågan var för enkel, projektet kom ju att gälla så mycket mer. Det handlade om att skapa relationer och integration även utanför arbetslivet. Men, den delen av projektet var inte politiskt sanktionerad, utan en konsekvens av strategiska och taktiska val i en svårarbetad terräng, ett sätt att smörja eller bända upp dörrar i lokalsamhället som stått stängda.

Jag avslutade den korta frågestunden som följt på mitt föredrag med att hänvisa till slutrapporten som fanns tillgänglig. Nämndens ordförande tackade, sa att hen skulle ta del av rapporten och därmed var projektet och följeforskningen avslutad.

Uppfattningarna om projektet bland dem som deltog i mötet gick isär i två skilda berättelser, berättelsen om ännu ett misslyckat arbetsmarknadsprojekt och berättelsen om ett integrationsprojekt som försökte minska ett socialt avstånd mellan etablerade och nyanlända i ett lokalsamhälle. Själv var jag kluven mellan följeforskarens dubbla roller som både out- och insider i relation till projektet, men också i fråga om projektets nytta och de kunskaper följeforskningen förde med sig.

I den här texten problematiseras följeforskarrollen inom ett projekts förändringsarbete med utgångspunkt i projektformens egenheter, som dess flexibla organisation, flytande gränser och betoning på innovation (Fred 2015). Egenheterna skapar dilemman för och gör följeforskarrollen motstridig. Det kan exempelvis gälla frågor om hänsynstaganden och frustration kopplat till rollförväntningar och lojaliteter till projektets verksamhet och mål, om värdering av det praktiska och teoretiska arbetets fruktbarhet och i förhandlingar om berättelsen om projektet mellan olika aktörer och intressenter.

Syftet med den här texten är att utifrån erfarenheter från ett förändringsprojekt empiriskt synliggöra och diskutera forskarrollens gränsdragningar och utmaningar inom följeforskning. Två frågor står i förgrunden: För det första, forskarrollen i en ofta motstridig relation mellan praktisk verksamhetsutveckling och kunskapande. För det andra, forskarrollen i kunskapsredovisningen av förändringsarbetet.

Texten bygger på erfarenheter från ett arbetsmarknadsprojekt i en mindre industriort tillhörande en medelstor kommun, där jag och två kollegor kom att agera följeforskare åren 2018–2020¹. Projektet var ett samarbete mellan Arbetsförmedlingen och socialförvaltningen i kommunen och tillkom som ett försök att minska ett socialt avstånd mellan nyanlända och det etablerade lokalsamhället med fokus på ortens arbetsmarknad. Initialt planerades för 90 arbetssökande nyanlända i grupper om 6–8 individer under en treårsperiod med en målsättning om att 60 procent av projektdeltagarna skulle vara i arbete eller i arbetsnära insats (exempelvis arbetspraktik). Utöver det fanns den uttalade målsättningen att projektet skulle resultera i en modell tillämplig för integration på mindre orter samt särskilt rikta sig till kvinnor. I projektet var vår roll som följeforskare att följa och stödja processen mot en fungerande integrationsmodell med fokus på den lokala arbetsmarknaden. Initiativet till projektet togs av en tjänsteman på socialförvaltningen i kommunen och hans chef, vilka båda kom att bli projektets centralgestalter, med tjänstemannen som projektledare. Efter halva projekttiden, arton månader, sökte projektledaren (A) nytt arbete och ny projektledare (B) tog vid. För projektet fanns en styrgrupp med projektledare, ansvariga chefer på socialförvaltningen samt representanter för Arbetsförmedlingen. I projektet anställdes en person med ansvar för lokalerna, vilken också kom att bli en viktig länk mellan nyanlända kvinnor på orten och projektet.

Följeforskning, eller löpande utvärdering, är en form av interaktiv forskning där forskare och praktiker tänks samverka i ”öppna, dynamiska, jämlika och informella former” med målet att nå ”tillämpbar kunskap och kontextbunden förståelse” (Svensson m.fl. 2002 s. 4) samt förväntas ”bidra till att skapa, stärka och utvärdera förändringsarbete” (Johansson 2008 s. 30). I den breda begreppsfloran för praktisknära och interaktiv forskning påtalas både likheter och skillnader mellan följeforskning och näraliggande metodologiska ansatser. Följeforskning kan exempelvis ses som en av olika varianter av aktionsforskning (Bertilsson Rosqvist m.fl. 2021) men också som särskild från aktionsforskning eftersom utvärderingsaspekten ges en framträdande plats i ”följeforskning” medan praktiskt deltagande i ett pågående förändringsarbete betonas i ”aktionsforskning” (Hansson 2021). *Vad* följeforskaren ska göra är öppet för diskussion men också *varför* och *hur* det ska göras. Exempelvis kan det i praktisknära och interaktiv forskning ges olika tyngd till forskningsansatsens kritiska och emancipatoriska potential (Bertilsson Rosqvist m.fl. 2021), aspekter som i hög grad formar forskarens roll och motiv i ett projekts förändringsarbete. Men även bruket av och synen på forskarens fackkunskaper, det vill säga vad forskarrollen förväntas tillföra, ges olika status (Sörensen & Boysen 2021). Forskaren kan ses som

¹ Arbetsmarknadsprojektet startade september 2017 men upphandlingen av följeforskningen slutfördes först januari 2018. Följeforskningen finansierades av projektanslaget från Arbetsförmedlingen.

fristående expert, men med ökad betoning på participativ forskning med ledord som samlärande, delaktighet och organisatorisk utveckling har forskarrollen i forskarstött förändringsarbete ”alltmer kommit att utvecklas i riktning mot ett fullt partnerskap mellan forskare och praktiker [...]” (Westlander 2008 s. 4).

Som följeforskare erbjöds vi öppna dörrar in till projektets verksamheter och hade återkommande kontakter med dess operativa ledning och anställda i projektet, deltagare och lokala aktörer. Under projekttiden agerade vi bollplank till projektledningen och bistod med analyser av verksamheten. Tankar, idéer och information utbyttes ömsesidigt i två och ett halvt års tid: från projektets uppstartsfas, över en konsoliderad fas tills projektet fasades ut och avslutades.

Datainsamlingen kom att ske i växelverkan med ett pågående analysarbete. Vi intervjuade projektledning och projektanställda vid flera tillfällen samt deltagare och nyckelpersoner i det lokala förenings- och näringslivet. Vi var på plats och observerade i projektets lokaler och dokumenterade med foton. Vid återkommande träffar kunde vi tre forskare jämföra våra iakttagelser och noteringar. Under följeforskningens gång ordnades analysseminarier där vi presenterade iakttagelser och diskuterade arbetshypoteser med projektets styrgrupp, projektledning och representanter för ortens civilsamhälle. Vi deltog vid styrgruppens återkommande möten där vi kunde utbyta tankar om nuläget men även blicka framåt. I dessa formella sammanhang, men även i informella diskussioner i fikarummet, kunde tankespår utvecklas: om hinder för det relationsbyggande arbetet, om möjligheter till nya matchningar mellan arbetsökande nyanlända och lokala arbetsgivare. Ibland kunde projektledningen och vi följeforskare gemensamt konstatera att själva meningsutbytet är ett mål i sig vid följeforskning, att tankeprocesser utvecklas i såväl det praktiska arbetet som i analysen av detsamma.

Totalt genomfördes 24 intervjuer vilka ofta kombinerades med observationstillfällen i projektets lokaler, exempelvis vid kvinnogruppermöten. Vi deltog i flertalet styrgruppsmöten och planeringsmöten varav 6 kunde bandas. Vi genomförde tre analysseminarier tillsammans med projektledningen och styrgruppen.

Rollen som följeforskare var ny för oss forskare och tidigare publicerade följeforskningsrapporter blev viktiga källor att inspireras av och för att förankra vårt tillvägagångssätt i beprövad metod. En viktig utgångspunkt i dessa rapporter var att kontinuerligt samla in olika former av data och återföra observationer och provisoriska analyser för att skapa fördjupad diskussion och ny kunskap tillsammans med projektledningen och styrgruppen (se exempelvis Herz & Aggestam 2015). Ett sådant inslag blev analysseminarierna där analysarbetet kunde fördjupas och skärpas i dialog med ansvariga för projektet (se exempelvis Narbutaité-Aflaki m.fl. 2017). Vid seminarierna kunde mönster i insamlade data utgöra utgångspunkt för tolkning och analys men även etablerade teorier kunde användas för att synliggöra eller tolka aspekter av projektets verksamhet. På så vis inbjöd följeforskarrollen till att aktivt

bidra till projektets konstruktiva utveckling (jfr Ahnberg m.fl. 2010) och till kritisk reflektion.

Projektifierad forskningsroll?

Rollen som följeforskare är ofta engagerande och utvecklande, arbets- och kunskapsintensiv (Svensson m.fl. 2007) men också motstridig och konfliktfylld (Svensson 2007). Följeforskarrollen förutsätter nära samarbeten med dem som praktiskt arbetar i projekten och riskerar därför att medföra lojalitetskonflikter. Exempelvis pekar projektgruppen bakom Nuteks rapport *Nytta med följeforskning* på risken med att följeforskaren "inte vågar återföra kritiska iakttagelser som 'hotar' hans eller hennes relation till projektledningen" (Nutek 2008 s. 16). Närheten mellan följeforskaren och uppdragsgivaren kan också uppfattas som problematisk i forskarsamhället där distans och kritisk granskning är central för legitim kunskapsbildning (dilemmat är väl belyst, se exempelvis Løchen 1972). Rollen som följeforskare inrymmer därför en balansakt mellan "att både stå fri och att samtidigt fungera som uppdragsgivarens rådgivare i vissa frågor" (Ahnberg m.fl. 2010 s. 55–56). Men, i interaktiv forskning kan närheten mellan forskare och praktiker i sig vara en förutsättning för att uttrycka och acceptera kritiska synpunkter, synpunkter som kan bidra till kunskapsutveckling i projektet (Svensson 2007). Samtidigt finns en risk att kritiska synpunkter leder till det Johansson och Börjeson (2016) benämner som "motsträviga möten" mellan praktiker och forskare. Skilda utgångspunkter i samtalen, praktikerns handlingsinriktade och forskarens teoretiska praktik, kan skapa hinder i interaktiv forskning som behöver överkommas.

Som följeforskare kunde vi, beroende på situationen, ses som aktiva medskapare av projektet, som utomstående observatörer eller som experter, för att nämna vanliga hållningar som går att utläsa i det insamlade materialet. Vid analysseminarierna blev vi medskapare, i den dagliga verksamheten var vi observatörer och vid styrgruppens möten gavs vi ibland rollen som experter. Från att initialt ha uppfattats som outsiders – utifrån kommande akademiker – några att förhålla och ibland anpassa sig till, kom vi med tiden alltmer att ses och uppfatta oss själva som insiders i relation till projektets verksamhet. Kanske lärde vi oss mer om lokal arbetsmarknad och projektformens villkor för förändringsarbete än vad vi bidrog med kunskap in i projektet. Kanske var det först i efterhand, när projektet skulle summeras och avrapporteras, som vår teoretiska kunskap bäst kom till nytta.

Projekt är förstås inget nytt fenomen. Sedan 1970-talet har allt fler komplexa samhällsproblem kommit att mötas med småskaliga projekt (Kalff 2017) och projektorganisering har blivit ett betydande inslag i offentlig verksamhet (Fred 2015). Kortfristiga projekt berör ofta stora samhällsutmaningar som långtidsarbetslöshet (se exempelvis von Schantz Lundgren & Lundgren 2015), nyanländas etablering

på arbetsmarknaden (Tillväxtverket 2021), rasism och främlingsfientlighet (MUCF 2021), men även dödliga och förödande epidemier som hiv/aids bekämpas i projektform (Meinert & Whyte 2014). Snart sagt alla samhällsutmaningar har sina projekt (Maylor & Turkulainen 2019).

En vanligt förekommande idé är att genom tillfälliga projekt kan samhällsförändrande arbete äga rum som ett komplement till offentliga organisationers ordinarie och mer byråkratiskt reglerade verksamheter. På så vis kan hävdas att innovation och nytänkande premieras i hanteringen av svårlösta samhälleliga problem (Fred 2018). Därmed blir projekten inte bara organisationers svar på avgränsat och riktat förnyelsearbete utan kan också ses som en organisatorisk lösning för att hantera problem som sträcker sig långt utanför organisationens egen räckvidd.

Utvecklingen där den reguljära verksamhetens utmaningar hänskjuts till tids- och resursmässigt avgränsade projekt benämns ofta som *projektifiering* (Godenhjelm m.fl. 2014). Begreppet projektifiering lanserades av Christofer Midler 1995 i en fallstudie av Renault där projektorganisering kommit att bli en betydande arbetsmetod, men som Midler såg skapade destabiliserande effekter på den ordinarie verksamheten (Midler 1995). Begreppet projektifiering har sedan gett upphov till omfattande forskning allteftersom fenomenet projektorganisering vuxit (Maylor & Turkulainen 2019). Trots att allt större intresse riktas mot projektifiering som fenomen, vet vi fortfarande förbluffande lite, enligt Mats Fred, om hur fenomenet tar sig konkreta uttryck på en lokal nivå (Fred 2019). För, vilket Fred noterar i sin avhandling, "[e] medan kommunala projekt ofta indikerar flexibilitet, innovation, utveckling och externa medel, kan de i praktiken mycket väl sakna innovativa inslag, vara oflexibla, finansierade av kommunala medel och bidra mer till 'produktion' än utveckling" (Fred 2018 s. 18–19, min översättning).

Över tid har en uppsjö av förändringsarbete i projektform prövats inom socialt arbete (se exempelvis Sahlin (red.) *Projektets paradoxer* 1996). Projektifieringstendensen i socialt arbete har förstärkts av projekt finansierade av Europeiska socialfonden² för att bland annat främja integration, bekämpa fattigdom, diskriminering (Svenska ESF-rådet 2022) och för att minska långvarigt mottagande av ekonomiskt bistånd (SKR 2019). Ett motiv bakom tillfälliga verksamhetslösningar för att möta sociala problem kan vara att den flexibla organisationsformen i projektet antas underlätta utvecklandet av nya kunskaper och nya arbetssätt som senare kan inkorporeras i den ordinarie verksamheten (Fred 2018).

En överhängande risk är dock att ny kunskap och nya arbetssätt "dör ut" när projek-

2 Endast den Europeiska socialfonden har finansierat 2 691 projekt i Sverige mellan 2007 och 2019 (Fred 2019 s. 5). Därtill kommer EU-fonden Fead, som finansierar projekt för att minska fattigdom och social utslagning (ESF 2020).

tet avslutas och förändringsarbetet reduceras till att gälla de individer som medverkade i projektet (Abrahamsson & Agevall 2009). En annan risk är att projektformen i sig självt står i konflikt med det förändringsarbete projektet syftar till, exempelvis när projektmål inbegriper sociala, ekonomiska eller ekologiska hållbarhetsmål vilka blivit alltmer allomfattande i EU-finansierade projekt (Svensson & Florén 2021 s. 16), samtidigt som "hållbarhet i en kommunal verksamhet försvåras när projekt 'kommer och går'" (ibid. s. 120). Ett annat exempel är när arbetsmarknadsprojekt riktade till särskilda grupper av nyanlända riskerar att ge grogrund för "andrefiering", det vill säga förstärka ett främjliggörande, i stället för att överbrygga sociala avstånd och motverka fördomar (Söderqvist Forkby 2022).

I Fortes (2020) forsknings-sammanställning av integrationsforskning konstateras att arbetet med integration kräver långsiktighet men att integrations-satsningar ofta utgår från kortsiktiga perspektiv och organiseras i projekt som väntas ge snabba resultat. I översikten noteras att kortsiktigheten medför en risk att medlen för att uppnå integration i själva verket får större vikt än målet (Forte 2020). I överförd mening kan följeforskningen fokusera kortsiktiga verksamhetsmål och situationell problemlösning snarare än det övergripande problem projektet är tänkt att adressera. Följeforskning som metod för utvärdering, verksamhets- och kunskapsutveckling har under senare tid blivit ett vanligt inslag i projekt. Med den tredje programperioden, 2007–2013, för EU:s strukturfonder kom ett skifte i utvärderingsinsatserna, från en reglerad halvtidsutvärdering till en "flexibel så kallad följeforskning i projekt och program" (Nutek 2008 s. 15). Skiftet, menar Kettel Nordesjö, är en övergång i synen på utvärdering som hierarkisk styrning till en horisontell, dynamisk och interaktiv styrning (Nordesjö 2015).

Följeforskning ska, enligt Brulin m.fl. (2009), vara till praktisk nytta och samtidigt "vara del av en forskning som är kritisk och bidrar till en långsiktig teoriutveckling" (Brulin 2009 s. 71). Strävan efter kortsiktig "nytta" och långsiktig teoriutveckling kan i sig skapa en ny inneboende konflikt för följeforskarrollen när konkreta och mätbara mål och mer långsiktigt förändringsarbete kan konkurrera med varandra i projektet. Följeforskarens roll blir på så vis sammanlänkad med projektorganiseringens villkor.

Dilemmat diskuteras av forskarna Göran Brulin, Karin Sjöberg och Lennart Svensson i en debattartikel i *Arbetsmarknad & Arbetsliv* (2009) där de konstaterar att ett projekt inom kort tid ska bygga upp verksamhet, verksamhetsutveckla och visa resultat i relation till uppsatta mål medan följeforskarens datainsamling, bearbetning och analys av insamlade data är tidskrävande. Forskaren kan på så vis komma i kläm mellan den dagliga verksamhetens behov av snabb återkoppling och reflektion och en tidskrävande analysprocess. Svaret på det problemet, menar Brulin m.fl. (2009), är att följeforskarens roll riktas in på att förbättra handlingsstrategier i projektets praktik. Uppgiften, menar de, är att bistå med kunskap som bidrar till handling och strategiska val i lärprocesser där valda strategier och inriktning ifrågasätts, liksom roller i

och organisering av projektet, vilket fordrar att följeforskaren står nära ”verkligheten” och att kunskapsutbytet sker i realtid (Brulin m.fl. 2009 s. 69). Artikelförfattarnas råd är uppfordrande, kräver resurser, handlingskapacitet och initierade kunskaper om möjliga handlingsstrategier, men löser inte dilemmat för forskaren i hans roll att bidra till kunskapsutveckling som tar sikte bortom projektets snäva tidsramar och fokus på delmål. Dilemmat som forskarna påtalar och rådet de ger understryker hur projektformens organisatoriska villkor skapar och formar förväntningar på följeforskarrollen och kunskapandet i följeforskningen.

Att prata ihop sig om problembild och lösningar

Det torde vara svårt att agera följeforskare i en renodlad outsiderposition i ett småskaligt förändringsprojekt. Snarare förutsätter rollen som följeforskare ett engagemang för projektet som går utöver forskarens analytiska blick från distans. En upparbetad förtrogenhet med projektets verksamhet, ett nära samarbete med projektansvariga samt en önskan om att förändringsarbetet leder till förbättrade livschanser och villkor för projektdeltagarna skapar inte bara förutsättningar för, utan medför en rolltagande insiderposition. Det är utifrån en sådan position följeforskaren i Brulin och medförfattares resonemang ovan kan inta en initierad *och* kritisk hållning. Men, för att kunna föra sådana samtal behöver man först nå en gemensam förståelse för projektets syfte och den samhällskontext projektet verkar i. Projektledning och följeforskare behöver tala sig samman.

I projektansökan, som projektledare A och hans chef skickade till Arbetsförmedlingen, och som beviljades medel, hade projektet två delsyften. Dels skulle det ”skapa, stärka och främja förutsättningarna för inträde på och möjlighet att etablera sig på den reguljära arbetsmarknaden både främst lokalt men även regionalt”, dels ”forska fram en modell för integration som kan appliceras på andra mindre orter”. Ambitionen var både att förbereda och matcha nyanlända för och mot närliggande arbetsmarknad och att finna nya vägar att överbrygga det sociala avstånd mellan nyanlända och etablerade ortsbor som ofta präglar orter som tagit emot ett för orten stort antal nyanlända.

Vi ville ta bort glappet som vi hade hört om när vi hade pratat med näringslivet, när de säger att ”det finns hundra jobb, vi behöver tillsätta femton innan fredag”, då vet man så här att, herregud, det finns trehundra femtio nyanlända här som inte ens ... de tror att det finns fyra företag i (ortsnamn) ... Vi kan inte låta det vara ett sådant mellanrum mellan människor, som ändå bor i ett sådant här litet samhälle. Så där vart ju projektet, att vi behöver liksom minska glappet och vi behöver få folk att mötas på något sätt, och hur gör vi det? (Projektledare A)

Arbetsförmedlingen ville se nytänkande, få en ny modell för att understödja nyanländas etablering på en lokal arbetsmarknad, ”så här kan man jobba, det här gjorde man i (ortens namn)”, förtydligar projektledaren målbilden med den modell hen ser framför sig ska ta form och bli synonym med orten där projektet är verksamt. Likväl utgjorde en traditionell gruppverksamhet en tydlig stomme i projektplanen som Arbetsförmedlingen tillstyrkte, det vill säga ett mindre antal nyanlända anvisas och antas till projektet och sysselsätts gruppvis i dess verksamheter under en begränsad tid. Projektledare A var osäker på nyttan av en sådan traditionell arbetsform men menade att Arbetsförmedlingen skulle vara ”trygga” med en verksamhet de kände väl till sedan tidigare, underförstått att projektansökan utformats för att vinna Arbetsförmedlingens gillande. Men det fanns också en förväntan om att projektet skulle pröva nya vägar att nå målet, vägar vi som följeforskare ombads förstå och stödja: ”Ni förstår ju grejen, alltså att våga testa någonting nytt, på riktigt, och inte bara finjustera det som vi tror att vi gjort förut på något sätt” (Projektledare A).

Orten har vad som krävs för integration, fyllde projektledarens chef i, och pekade på det aktiva ”Gnosjöaktiga” näringslivet på orten, med en näringslivsstruktur som är gynnsam med metall- och träindustrier, ”god arbetsmarknad, möjlighet till boendekarriär, ett samhälle som folk kan rätta sig i, en god skola”. Vi bekräftade, såg möjligheterna och kunde hänvisa till befintlig kunskap. Idén om ortens näringslivsstruktur och gynnsamma förutsättningar för integration får nämligen stöd i rapporten *Framgångsrik lokal integration* (SKL 2015). Vi enades om att det såg lovande ut för projektet i den lilla och företagande orten.

Inledningsvis var flera av ortens aktörer engagerade i projektets utformning, ”när jag får chansen att presentera hur vi tänker [...] att vi inte har något färdigt koncept utan att de får vara med och skapa någonting så är folk, än så länge, positiva till att vara med” (Projektledare A). Det kommunala bostadsföretaget, den lokala företagarföreningen, en aktiv samhällsförening och flera andra i lokalsamhället aktiva aktörer involverades i projektets verksamhetsutveckling. En utgångspunkt för projektledningens öppna och sökande attityd fångades av projektledare A:s chef, ”är man socionom och jobbar med de utsatta så kan man säga att ju större utanförskap, sett utifrån professionen, desto större helhetssyn måste man ha på individen” och menade att lokalsamhällets olika aktörer var viktiga samarbetspartners för projektet och dess deltagare.

Det inkluderande och öppna anslaget, viljan att låta lokalsamhället vara med och utforma projektet framstod för oss följeforskare som en första byggsten i den integrationsmodell för mindre orter som utlovats i projektansökan. Inte minst betydelsefullt var det att bjuda in ortens näringsliv, de som skulle öppna sina dörrar för arbetslösa nyanlända för att provanställa eller ge praktikplats. Det var särskilt ordföranden för ortens företagarförening som skulle ”vinnas” över till projektiden:

Han [ordförande för företagarföreningen] har ju varit väldigt positiv men samtidigt lite skeptisk och säger så här att ”nu kommer kommunen och skall göra något nytt igen” och det där handlar ju om att vi måste bevisa att vi kan leverera någonting. För dom är lite less på att det kommer kortsiktiga projekt som inte blir någonting ... ”det blir ändå ingen skillnad i längden ändå”. (Projektledare A)

Under tiden för projektet sågs det och dess företrädare som outsiders i lokalsamhället. Exempelvis mötte projektledarna och vi som följeforskare återkommande i mötet med ordsbefolkning den föreställt exklusiva kunskapen om ”hur saker görs här” men också föreställningen om projektet som ännu ett i raden av utifrån kommande initiativ vilket snart skulle rinna ut i sanden. Trots det, i en intervju med den dåvarande ordföranden för företagarföreningen, uttrycks hopp om att projektet ska bli den förmedlande länk som gör att lokala företagare får ”ansikten” på gruppen nyanlända på orten. ”... [projektet] är ett jättebra initiativ måste jag säga. Det är bara att hoppas att det får kraft nu, och inte tappar tempo ...”

I retrospektiv är det tydligt hur tankefiguren – projektet behövs och har goda förutsättningar att bidra till ett minskat socialt avstånd mellan nyanlända och det etablerade lokalsamhället – kom att delas av oss följeforskare och projektledning och utgjorde en ram för de fortsatta diskussionerna oss emellan. En första byggsten i en gemensam berättelse om projektet blev lagd. Även om förutsättningarna för projektet och den modell för småortsintegration som var avsedd att utvecklas snart skulle visa sig ändras helt.

Projektlogik – innovation och flexibilitet

Projektet är snart ett år och vi följeforskare är på plats i projektets lokaler för att diskutera verksamhetsutveckling och intervjua projektledare A. På en av väggarna sitter en stor och fullklottrad whiteboardtavla uppsatt och sprider budskapet att projektet är i full gång. Men, i den tankekarta som fyller hela tavlan med text finns bara en liten notis, ”praktikplats”, som skvallrar om att det är aktiviteter i ett arbetsmarknadsprojekt som annonseras. Ett ”tankemoln” talar om kickoff med det lokala näringslivet, men i övrigt handlar rubrikerna om helt andra saker än den lokala arbetsmarknaden och projektdeltagare i arbetssökartagen. De första grupperna arbetssökande nyanlända som Arbetsförmedlingen anvisat till projektet har fasats ut och ingen ny är på gång. En praktikplats blev resultatet av den första gruppens deltagare i projektet och i den senaste gruppen som anvisats har inga anställningar kommit till stånd.

Gruppdeltagarna söker sig till andra projekt i kommunens huvudort när det står klart att deltagande inte handlar om faktiska jobbintervjuer utan om förberedande aktiviteter inför jobbintervjuer. Projektet anvisas inte arbetssökande med de kvalifi-

kationer som efterfrågas av det lokala näringslivet och i praktiken står projektet utan deltagare. Kontakten med Arbetsförmedlingen är ansträngd. Projektledningen beslutar att övergå från gruppintag till att anta enskilda individer till projektet samtidigt som man beslutar att släppa på krav gällande deltagarnas språknivå. Med lägre krav kan fler nyanlända bli deltagare i projektet. Samtidigt kommer deltagarnas kompetensprofil längre ifrån det lokala näringslivets önskemål.

Utan deltagare att matcha mot de lokala industriföretagen förstärks ansträngningarna med relationsskapande aktiviteter. Tankekartans rubriker är "Hälsoskola", "Konstprojekt", "Cyklakompis", "Odlakompis", "Frisk och stark" (som är ett projekt som riktar sig till kvinnor och som äger rum på det lokala gymmet), "Kvinnogrupp" och mycket mer, men framför allt ett stort tankemoln i mitten av tavlan med rubriken "Stationsparken". En stor yta centralt i samhället står öde och igenvuxen och projektledare A kommer att lägga mycket tid och ansträngning på att platsen ska fräschas upp och bli till en levande park och mötesplats, vilket också senare blev fallet.

Projektet är i full gång men har på kort tid tagit en tvär vändning. Aktiviteterna i projektet handlar inte om arbetsmarknad och jobb, i stället är det aktiviteter som riktar sig mot nyanländas hälsa och skapandet av nya mötesplatser. Projektformens egenheter, flexibiliteten, organisationens flytande gränser och en förväntan om innovation gör riktningförändringen möjlig. Olika behov som aktualiserats i möten mellan projektledaren och nyanlända på orten ger uppslag för nya verksamheter. Följeforskarrollen att stödja en modell för småortsintegration med inriktning mot den lokala arbetsmarknaden ställs inför ett dilemma. Den ingångna överenskommelsen, den definierade fölieforskarrollen, blir oklar, projektets övergripande målsättning har kommit i skymundan och den kortsiktiga dag för dag-verksamheten tar all energi i projektet.

En observationsanteckning, tagen strax innan projektet fyllt ett år, ger en illustration (observation i projektets lokaler 2018-09-04). Projektledare A och en nyanställd i projektet, senare projektledare B, diskuterar med en spaterapeut som tillfälligt knutits till projektet med särskilt fokus på kvinnors hälsa om hur verksamheten ska utformas för kvinnogruppen. I rummet är också projektanställd H närvarande. Projektanställd H, själv nyanländ, har till uppgift att sköta om projektets lokaler och det är genom hennes personliga nätverk bland nyanlända kvinnor rekryteringen till kvinnogruppen skett. Åtminstone fyra olika typer av aktiviteter vill projektledare A genomföra och listar snabbt fem: datorkunskap, mejl och Word, hälsa med motion, makeup och massage, framtidsplaner för utbildnings- och arbetsmarknad samt matlagning för sammanhållning och trivsel. Men det är viktigt, understryker projektledare A, att deltagarna också får komma med önskemål. Fast redan vid nästa tillfälle som kvinnogruppen ska träffas vill projektledare A att kvinnogruppen ska göra en skogsutflykt för att prata om

allemanstråket. Jag frågar om promenadstråket runt en närbelägen sjö är iordningställd och projektledare A svarar att det är den och att det kan vara en lagom runda. Spaterapeuten föreslår att de ska plocka svamp. Det är den tiden på året påpekar hen och föreslår också att gruppen ska tillreda svampen i skogen. Förslaget möts med gillande och svampplockningen är snart beslutad. Först nu involveras projektanställd H i diskussionen när projektledare A undrar om kvinnorna i gruppen har skor för att vistas i skogen. Projektanställd H skakar bestämt på huvudet.

Svampplockning var bara ett av många konkreta exempel där en abstrakt idé om hur anställningsbarhet och integration tänktes genereras genom aktiviteter. Vi följeforskare ställdes inför svåra avvägningar, att vara bekräftande, ifrågasättande eller att förhålla oss passiva till en specifik aktivitet eller verksamhetsutveckling som kunde aktualiseras i stunden. I själva verket är effekterna av sådana aktiviteter omöjliga att förutse. Kanske är svampplockning ett viktigt redskap för att överbrygga sociala avstånd mellan människor, kanske blir resultatet endast att svamp blir plockad. Frågan är viktig. I projektformen finns ett tydligt imperativ att arbetsformerna ska vara kreativa, ske utanför "boxen", eftersom arbetet inom projektet motiveras av att det inte rymms inom ordinarie verksamhet. Projektlogiken säger pröva! Magkänslan säger att det kan bli en trevlig promenad i skogen. Rollen som följeforskare inbegriper följsamhet, en förmåga att bistå projektledningen med terminologi som kan rättfärdiga verksamhetsutveckling och koppla samman enskilda verksamhetsuttryck med en övergripande verksamhetsidé. Men, tøjbarheten i den organisatoriska ramen blir en utmaning för kunskapandet.

Insnärjd men bakom kulisserna

Följeforskning som pågående utvärdering bygger på en överenskommelse mellan praktiker och forskare där de senare bjuds in bakom kulisserna – in i det som brukar refereras till som den svarta lådan – för närkontakt med de processer som genererar ett visst utfall. I gengäld förväntas forskarna synliggöra och pröva hypoteser om vad i dessa processer som leder till eller hindrar projektets måluppfyllan. På så vis överskrids en mer traditionell utvärderingsform som enbart söker nå klarhet i om en viss resurs genererar ett visst resultat. Följeforskning fokuserar mer på hur och varför resultaten kom att bli (jfr Houston 2010 s. 89).

Vid det första analysseminariet, av totalt tre, medverkar vi följeforskare, projektledare A, hens närmsta chef, chefens chef samt en representant från Arbetsförmedlingen. Projekt som arbetsform diskuteras. Vi forskare presenterar tankar om den postbyråkratiska och gränslösa organisationen och tar diskussionen som utgångspunkt för att prata om verksamhetsutvecklingen i projektet. Whiteboardtavlans tankekarta – med alla aktiviteter listade – blir till stöd för de

frågor vi vill lyfta om de anpassningar som gjorts när Arbetsförmedlingen haft svårigheter att anvisa arbetslösa nyanlända till projektet och de strategier vi tycker oss ha sett att projektledare A använt för att hantera situationen.

De mångtliga aktiviteterna har gjort projektet otydligt för det omgivande samhället, men även för ledningsgruppen och oss följeforskare. Innovation och flexibilitet har blivit vägledande honnörsord men projektet har också blivit ytterst personberoende och gränslöst. Det är särskilt de sociala nätverken som projektledare A lagt stor möda på i syfte att skapa legitimitet för projektet som blivit personberoende. I bikupor diskuteras de av oss följeforskare förberedda frågorna: Vad innebär projektets flytande gränser och projektets svårdefinierade arbete för samarbetet med lokala aktörer? Vilken eller vilka roller ska projektet ha för den nyanlände i relation till myndigheter, lokalsamhällets näringsliv och civilsamhälle och hur blir arbetet med och det konkreta resultatet av en ny park som projektledaren engagerat sig i en del av måluppfyllelsen för projektet?

Vid tidpunkten uppfattade vi följeforskare frågorna som centrala för hur modellen för småortsintegration skulle kunna börja ta form. Vi såg som vår uppgift att söka syntetisera, det vill säga att skapa en sammanhållen bild av alla de skilda insatser som projektet varit involverat i och finna benämningar som kunde förenkla hur projektet presenterades, för såväl projektledare som deltagare, lokalsamhällets olika intressenter, för styrgruppen och politiken men även för oss.

Ett par veckor efter analysseminariet samlades vi för styrgruppsmöte. En av punkterna var reflektion över analysseminariet. Med på mötet var, förutom de som deltog vid analysmötet, den nya projektmedarbetaren som snart skulle mantla rollen som projektledare (B). Projektledare A skulle snart sluta, vilket helt ändrade förutsättningarna för den fortsatta projektverksamheten. Projektledare A inledde mötespunkten:

Jag blev ganska självkritisk efter det där och tänkte så här att shit! Vad är min del i otydligheten? [...] För, det är sådan jag är, [...], det är så jag jobbar. Jag är en relationsskapare på många nivåer, på många ställen och det är så jag försöker ta mig fram i [ortens namn], [...]. Och jag tror att det kommer bli jättemycket tydligare så fort jag försvinner. [...] så spritt som jag har jobbat kommer ju inte (projektledare B) behöva göra.

Det är tydligt att vår återkoppling, vårt försök att finna en väg att syntetisera utvecklingen som skett i projektet, skapat fler frågor än vad den gav svar. Att kritiken som avsåg projektets gränslöshet uppfattades som personlig kritik gjorde en uppriktig diskussion besvärlig. Kritiken kunde lika gärna riktats mot oss, följeforskare, som framhållit betydelsen av det relationsskapande arbetet. Ändå, formlösheten och behovet av att syntetisera för att kunna ta ut en riktning för verksamhetsutvecklingen

behövde adresseras. Följeforskare X svarade och markerade vårt ansvar för den fortsatta utvecklingen:

[...] det är lätt att bli självkritisk [...]. Och vi kanske lät kritiska i relation till just den här modellen [...] men [...] just det här kreativa och sociala har varit en väldigt stor tillgång i faser som ni befann er i då. Utan den tror jag inte att ni hade varit här än, utan det var nog tvunget. Men sen, hur processar *vi* vidare?

Projektledare A nickade instämmande och följde upp tankegången om att projektet kunde ses i två faser: Det relationsskapande arbetet, nätverkanter, var fas ett och tydligt kopplat till hen själv, medan fas två behövde handla om en tydligare verksamhetsidé, kopplad till den lokala arbetsmarknaden, och konstaterade: "Om jag försöker ställa mig utanför så tror jag att vi behövde mig (projektledare A) i början, men vi behöver (projektledare B) för att slutföra." Projektledare A klev kort därefter av sitt uppdrag. Men tiden efter bytet av projektledare fanns fortfarande inga nyanlända anvisade till projektet och det konkreta arbetet riktades fortsatt mot kvinnogruppen. I en intervjusituation var projektledare B ambivalent, hen ville å ena sidan arbeta i linje med projektets ursprungliga idé att särskilt lyfta kvinnor i integrationsarbetet, men var å andra sidan tyngd av att få matchningar kommit till stånd mellan arbetslösa nyanlända och ortens näringsliv genom projektets försorg och resonerade:

Fokus för mig är ju egentligen på den gruppen som vi kommer få från arbetsförmedlingen. Sen är kvinnogruppen liksom... lite vid sidan av, [...] Men jag kommer ju ändå att lägga tid där också, för att det ska vara någon koppling till, som [följeforskare Z] till exempel ville ha mer kvinnofokus. För att det skulle finnas med har vi också dragit i gång det. [...] Jag vet vad mitt ... fokus skall vara, liksom samtidigt så ... (Projektledare B 2018-09-12)

I genomgången av datamaterialet framträdde ett tydligt mönster, i utskrifterna återgavs inte bara frågor och svar, snarare var stora delar utdrag ur längre dialoger. Exempelvis som i citatet ovan där vi följeforskare och projektledare B var inbegripna i ett resonemang om verksamhetens utformning. Dialogen var ett resultat av att vi som följeforskare fått följa med och finnas nära verksamhetsutvecklingen. Intervjuerna gav lika ofta prov på interaktiv kommunikation som traditionell forskningsintervju där forskarens frågor formuleras i en position "utifrån" och där den intervjuade berättar om sina erfarenheter "inifrån". Men citatet illustrerar också det måldilemma den nytillträdda projektledaren stod inför, sökandet efter projektets gränser samt att hen hade stor handlingsfrihet men med liten förmåga att påverka

villkoren projektet verkade under. Även vi forskare ställdes inför en gränsdragning i vår forskarroll att aktivt förorda viss handlingsstrategi men utan att behöva bära konsekvenserna. Vi följeforskare, som var intresserade av modellutveckling, hade i flera samtal framhållit projektidén att särskilt nå nyanlända kvinnor och stödja deras etableringsprocesser. Det relationsskapande arbetet hade trots allt fungerat, matchningen mellan arbetslösa nyanlända och det lokala arbetslivet hade det inte. Strax efter tillfället för intervjun anvisade Arbetsförmedlingen på nytt en grupp arbetssökande nyanlända till projektet och projektledare B gjorde en ny riktningförändring. Ambitionen att utforma en modell för småortsintegration nedprioriterades och ett tydligare arbetsmarknadsfokus med inriktning på projektets kvantifierbara målsättning tog dess plats.

Forskarrollen och berättelsen om projektet

Det är juni 2020. Projektledare B och följeforskare X och Y träffas för att diskutera slutrapporten vi ska författa. Efter en diskussion har vi listat elva rubriker som vi anser måste vara med i texten och som nu står skrivna över en whiteboardtavla. Efter varje rubrik har vi enats om punkter för innehållet som ska avhandlas. En påtaglig osäkerhet hos alla tre inför mötet har förbytts till lättnad över att vi enats om en gemensam ram för berättelsen om projektet. Rapporten ska användas för en slutredovisning av projektet till Arbetsförmedlingen, den ska läsas av projektets styrgrupp och den ska utgöra underlag för slutrapportering till "politiken" och förvaltningsledningen. Kanske kommer den att läsas av personer som varit aktiva i eller intresserade av projektet i lokalsamhället där projektet ägde rum.

När berättelsens struktur och innehåll ska väljas är det alltså för olika läsande ögon. Projektet började med en ambition om att skapa en modell för integration på mindre orter, men kom av sig utan anvisade deltagare från Arbetsförmedlingen. Det skapade dock många olika aktiviteter för att få nyanlända och etablerade ortsbor att mötas, för att sedan i en andra fas med ny projektledare och nya inskrivna projektdeltagare tydligt orientera sig mot ett mer traditionellt arbetsmarknadsprojekt. Med viss framgång matchade det nyanlända med praktikplatser och nystartsjobb fram till att covidpandemin slog till. Projektet är inte enkelt att sammanfatta, eller för den delen ge en rättvisande bild av. Det är med bakgrund i projektets många möjliga beskrivningar, de olika läsare rapporten riktar sig till och så våra, projektledare B:s och oss följeforskares, uppfattningar om vad som var viktigt och centralt med projektet en berättelse ska skrivas fram.

Projektledare B inleder rapporten med en kort sammanfattning:

[...] arbetsmarknadsprojekt riktade sig till nyanlända i [ortens namn]. Projektet sträckte sig från oktober 2017 till och med september 2020 och var finansierat av Arbetsförmedlingen (AF). Undersökningar inför projektet visade att det inte fanns en naturlig kontakt mellan näringslivet och arbetssökande nyanlända i [ortens namn]. Syftet med projektet var initialt att minska detta glapp samt skapa, stärka och främja förutsättningarna för inträde och etablering på den reguljära arbetsmarknaden främst lokalt men även regionalt. Den ursprungliga projektiden utvecklades sedan till att ha större fokus på social hållbarhet [...]. Tre forskare har kontinuerligt funnits som ett bollplank för projektledningen, men även kritiskt analyserat det utförda arbetet; så även i denna rapport.

Med den här rapporten vill projektledaren tillsammans med forskarna framför allt belysa arbetet med att skapa social delaktighet och social hållbarhet i [ortens namn], men också framhålla att detta projekt är för litet för att åstadkomma någon stor förändring. Det kräver mycket arbete från alla parter under lång tid för att förändra samhällseliga strukturer.

I slutredovisningen av projektet var frågan om projektets art långt ifrån avgjord. Frågan var känslig. Projektledaren var noga med att använda begreppet *arbetsmarknadsprojekt* i slutrapporten. Själv hade hen övertagit ett integrationsprojekt från projektledare A. Arbetet med slutrapporten blev en balansakt mellan att tydligt redovisa vad projektet faktiskt handlat om och inneburit samt idén om projektet som en arbetsmarknadsinsats. Dilemmat var primärt projektledningens men det var även vårt, i följeforskarteamet – var vi medskapare till ännu ett misslyckat arbetsmarknadsprojekt eller till ett integrationsprojekt som kanske gjort skillnad?

Diskussion – projektifierad forskning?

Följeforskarrollens fördelar, närheten till de processer som genererar projektets utfall (eller brist därpå), återkommande möten med en bred uppsättning aktörer som är involverade i de processerna samt möjligheten att snabbt få återkoppling på arbetshypoteser och provisoriska analyser medför också dilemman och problem. Flera av dessa är väl genomlysta i följeforskningsrapporter, exempelvis spänningen mellan handlingsinriktad praktik och kritisk och reflekterande forskning, där också olika lösningar och arbetsmodeller presenteras (se exempelvis Johansson & Börjeson 2016). Men mer fokus behöver riktas mot deltagande forskning som inkorporeras i projekt och betydelsen för följeforskarrollen när den tar form och innehåll i samspel med projektformens egenheter, exempelvis kortsiktiga organisatoriska lösningar på komplexa problem som kräver långsiktigt arbete.

I den här texten har två aspekter av följeforskarrollen inom ramen för småskaligt förändringsprojekt diskuterats: för det första, forskarrollen i en ofta motstridig relation mellan praktisk verksamhetsutveckling och kunskapande, för det andra, forskarrollen i kunskapsredovisningen av förändringsarbetet. Följeforskarrollen möjliggör flexibelt kunskapande och innovativ kunskapstillämpning, men forskarrollens gränser riskerar att bli flytande och spegla det småskaliga förändringsprojektets organisatoriska egenheter. Ett skäl är det nära samarbetet med projektledningen vars imperativ är att pröva nytt, vara innovativa och flexibla i kunskapsutvecklingen. Projektledningen behöver reflexivt orientera sig i relation till projektets otydliga och flexibla mandat, förhålla sig till motstridiga, konkreta och vaga mål samt till föränderliga omvärldsvillkor vilket gör kunskapsutvecklingen central för projektets form och innehåll (jfr Owen & Linger 2008). Följeforskarens roll att i samspel med projektledningen pröva och utbyta idéer för verksamhetsutveckling medför i sin tur att forskarrollen i hög grad formas i relation till projektledningens kunskapsarbete. Särskilt tydligt är det i retrospektiv när vi, i det beskrivna projektet, flexibelt alternerade i vår följeforskarroll för att ge legitimitet till verksamhetsutvecklingen som både expert och medskapare. Rolluppsättningen medförde lojalitetskonflikter, inte minst i kunskapsredovisningen av projektet.

Projektets relativt öppna mandat och otydliga verksamhetsgränser förutsatte en diskussion där projektledning, intressenter och följeforskare skapade en gemensam tankefigur för vad som var projektet. Emedan diskussionen i sig var verksamhetsutvecklande, riskerade vi följeforskare att förlora nödvändig kritisk distans i vår forskarroll när vi investerade i förhoppningen om en utvecklad integrationsmodell för mindre orter. Glädjen att samarbeta, att kunna bidra till ett positivt förändringsarbete motsvarade besvikelsen för oss följeforskare när verkligheten kom i fatt och tydligt visade att projektformen inte bet på de grundläggande problem lokalsamhället stod inför (och fortfarande gör). Projektifiering av offentlig verksamhet för att möta komplexa samhällsproblem blir också projektifierad forskning när kunskapande i deltagande forskning underordnas projekts inneboende konflikter och motstridigheter, när betydande förändringsarbete fragmentiseras.

I den här texten har jag återgett exempel på hur följeforskarrollen och kunskapandet riskerar att formas av projektformens organisatoriska egenheter. Exempelen är i sina specifika uttryck hämtade från det beskrivna fallet, men problematiken de belyser torde även gälla för annan följeforskning knuten till småskaligt förändringsprojekt. Till Westlanders (2008) observation att forskarrollen i forskarstött förändringsarbete alltmer kommit att ta formen av partnerskap kan adderas att forskarens kunskapande också knutits tätt till projektorganiseringens egna villkor för verksamhetsutveckling. Sammanfattningsvis medför följeforskning i småskaligt förändringsprojekt en inbjudan bakom kulisserna med rik tillgång till data, men kunskapandet kan snärjas in i

projektformens egna motstridigheter och tillkortakommanden när kunskapandet för och redovisning av förändringsarbetet blir en fråga om hänsynstaganden i förhandling med många intressenter.

Författarens tack

Jag vill rikta ett tack till projektledningen i det beskrivna projektet för deras frikostiga samarbete. Jag vill också tacka de båda anonyma granskare som skarpsynt och konstruktivt kommenterat manuset till den här artikeln.

Referenser

- Abrahamsson, A. & Agevall, L. (2009). Velfärdssektorns projektifiering: kortsiktiga lösningar av långsiktiga problem? *Kommunal ekonomi och politik*, 13(4), 35–60.
- Ahnberg, E., Lundgren, M., Messing, J. & von Schantz Lundgren, I. (2010). Följeforskning som företeelse och följeforskarrollen som konkret praktik. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 16(3), 55–66.
- Bertilsdotter Rosqvist, H., Elmersjö, M. & Kings, L. (2021). Aktionsforskning – socialt engagerad forskning i samhällskunskap: möjligheter, utmaningar och variationer. I: H. Bertilsdotter Rosqvist, M. Elmersjö & L. Kings, L. (red.), *Aktionsforskning: möjligheter, utmaningar och variationer*. Studentlitteratur (s. 15–32).
- Brulin, G., Sjöberg, K. & Svensson, L. (2009). Gemensam kunskapsbildning för regional tillväxt. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 15(1), 61–74.
- Forte (2020). *Integration av nyanlända på arbetsmarknaden*. Forte.
- Fred, M. (2015). Projectification in Swedish municipalities: a case of porous organizations. *Scandinavian Journal of Public Administration*, 19(2), 49–68.
- Fred, M. (2018). *Projectification: the Trojan horse of local government*. Statsvetenskapliga institutionen.
- Fred, M. (2019). Förändring under ytan: kommunerna och EU-projekt. *Europapolitisk analys* 2019:13. Svenska institutet för europapolitiska studier.
- Godenhjelm, S., Lundin, R. A. & Sjöblom, S. (2014). Projectification in the public sector: the case of the European Union. *International Journal of Managing Projects in Business*, 8(2), 324–348.
- Hansson, M. (2021). *Att implementera med hjälp av samverkan: en studie av implementeringen av ett stödboende med samverkan som metod*. Linnaeus University Press.
- Herz, M. & Aggestam, J. (2015). *Följeforskning: frivillighet för delaktighet*. Malmö högskolas utvärderingsverksamhet Innovation och utveckling.
- Houston, S. (2010). Prising open the black box: critical realism, action research and social work. *Qualitative Social Work*, 9(1), 73–91.
- Johansson, A. W. (2008). Kritisk reflektion och handling i interaktiv forskning. I: B. Johannisson, E. Gunnarson & T. Stjernberg, T. (red.), *Gemensamt kunskapande: den interaktiva forskningens praktik*. Acta Wexionensia 149/2008. Växjö University Press (s. 17–34).
- Johansson, K. & Börjeson, M. (2016). Motsträviga möten i praktikforskning: erfarenheter från forskningsprojekt om ungdomar och arbetsmarknadspolitiska åtgärder. I: H. Lunabba, F. Westerback & T. Stoor (red.), *Uppror i elfenbenstornet: en bok om praktikforskning i socialt arbete*. Mathilda Wrede-institutets forskningsserie 5 (s. 186–206).

- Kalff, Y. (2017). The Knowledge worker and the projectified self: domesticating and disciplining creativity. *Work organisation, labour & globalisation*, 11(1), 10–27.
- Løchen, Y. (1972). *Sociologens dilemma: vetenskaplig distans eller samhällsförändring*. Wahlström & Widstrand.
- Maylor, H. & Turkulainen, V. (2019). The concept of organizational projectification: past, present and beyond? *International Journal of Managing Projects in Business*, 12(3), 565–577.
- Meinert, L. & Whyte, S. R. (2014). Epidemic projectification: AIDS responses in Uganda as event and process. *The Cambridge Journal of Anthropology*, 32(1), 77–94.
- Midler, C. (1995) "Projectification" of the firm: the Renault case. *Scandinavian Journal of Management*, 11(4), 363–375.
- MUCF Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2021). *Nio projekt mot rasism och intolerans får dela på drygt 4,2 miljoner i stadsbidrag*. Hämtat 21december 2021 från: <https://www.mucf.se/om-oss/pressmeddelanden/nio-projekt-mot-rasism-och-intolerans-far-dela-pa-drygt-42-miljoner-i>
- Narbutaitė-Aflaki, I., Eriksson, H. & Schneider, T. (2017). *Utmaningar och framgångsmetoder för att initiera, genomföra och anpassa ett idéburet-offentligt partnerskap: ett kunskapsunderlag från följeforskning av IOP Ensamkommande i Göteborg 2016–2017*. Rapport till Vinnova. Chalmers.
- Nordesjö, K. (2015). *Relationen styrning och utvärdering: hur en europeisk utvärderingsidé översätts i Sverige*. Linnaeus University Press.
- Nutek (2008). *Nyttan med följeforskning: en vägledning för utvärdering av strukturfonderna 2007–2013*. Nutek R 2008:16.
- Owen, J. & Linger, H. (2008). Project management as knowledge work. Paper presented at *PMI® Global Congress 2008 – Asia Pacific*, Sydney, New South Wales, Australia. Project Management Institute.
- Sahlin, I. (red.) (1996). *Projektets paradoxer*. Studentlitteratur.
- Svenska ESF-rådet. (2022). Vi driver utveckling och innovation för en inkluderande arbetsmarknad. Hämtad 6 april 2022 från: <https://www.esf.se/>
- Svensson, L. (2007). It's being close that makes it possible to accept criticism! *International Journal of Action Research*, 3(3), 278–296.
- Svensson, L., Brulin, G., Ellström, P-E. & Widegren, Ö. (red.) (2002). *Interaktiv forskning: för utveckling av teori och praktik*. Arbetslivsinstitutet.
- Svensson, L., Ellström, P-E. & Brulin, G. (2007). Introduction: on interactive research. *International Journal of Action Research*, 3(3), 233–249.
- Svensson, L. & Florén, A-K. (2021). *Fånga nyttan av projekten: för kompetens och arbete*. Temaplattformens rapportserie.
- Sveriges Kommuner och Landsting SKL (2015). Framgångsrik lokal integration – en modell för att följa flyktingars etablering på den lokala arbetsmarknaden. Hämtad 9 november 2022 från: <https://skr.se/download/18.2f6c078f1840e44be6f3f758/1667226481051/5392.pdf>
- Sveriges Kommuner och Regioner SKR (2019). Ekonomiskt bistånd: en förstudie inför ett utvecklingsarbete. Hämtad 6 april 2022 från: <https://skr.se/skr/tjanster/omwebbplatsen/sok.13659.html?qquery=projekt&submitButton=>
- Söderqvist Forkby, Å. "Their husbands were sneaking around in the bushes": the need for anti-racist social work in Swedish activation programmes. *Nordic Social Work Research*, Ahead-of-print (2022), 1–14. Web.
- Sörensen, M. C. & Boysen, M. S. W. (2021). Forskerrollen mellem facilitator og faglig ekspert i aktionsforskning. *Forskning & Forandring*, 4(2), 86–105.
- Tillväxtverket (2021). Genomförda projekt. Hämtad 14 februari 2022 från:

<https://tillvaxtverket.se/amnesomraden/kompetensforsorjning/enklare-vagar-till-jobb-och-kompetens/genomforda-projekt.html>. [Sidan senast uppdaterad 2021-11-18].

von Schantz Lundgren, I. & Lundgren, M. (2015). Projekt som ett social- och arbetsmarknadspolitiskt verktyg för att omorientera unga långtidsarbetslösa. *Utbildning och lärande*, 9(1).

Westlander, G. (2008). Forskarroller. I: G. Westlander (red.), *Forskarroller i interaktivt utvecklingsarbete: om samverkansprocesser för ergonomiska förbättringar*. Linköpings universitet.